

A hadirepülőgép-kiállítás megnyitása.

— Saját tudósítónktól. —

Az albertfalvai katonai repülőtér hadirepülői: *László zászlós, Dobos és Burger* pilóták alig száz méter magasságban kerengtek a városligeti Iparcsarnok fölött, a midőn *Szurmay* honvédelmi miniszter József kir. herceg megbízásából a kiállítás előterén megjelent. A minisztert a Hadsegélyző Hivatal nevében *Kirchner Hermann* altábornagy, a Magyar Aero-Szövetség nevében pedig *Zichy Béla Rezső* gróf üdvözölték. *Szurmay* miniszter válaszában az új feyvernemmel tett tapasztalatokat vázolta, kiemelte a repülés végtelenül fontos hadi jelentőségét, majd a jövő feladataira térve át, méltatta a kiállítási rendezőség sikeres kulturmisszióját.

Nagy lelkesedést keltett beszéde végén a kiállítást megnyitottnak nyilvánította s azt az elnökök kíséretében megtekintette, úgy a hivatalos kiállítási anyagot, mint az egyes magán-cégeket. Mindenütt nagy érdeklődést tanúsított, sok helyütt pedig tapasztalataiból merített szakszerű megjegyzéseket tett. A körseta befejeztével még átment a Közlekedésügyi Muzeumba, a hol a repülés retrospektív anyaga van kiállítva. Végül a legmelegebb elismerését fejezte ki a rendezőség előtt, a mely ezt fáradhatatlan munkásságával meg is érdemelte.

A jelen voltak közül ott láttuk *Deutelmascr* alezredest és *Sikora* századost, a katonai lég-hajós arzenál, *Petróczy István* őrnagyot, a katonai lég-hajós csapatok, *Mikuleczky, Konyovics* sorhajóhadnagyokat a haditengerészeti repülőik részéről, továbbá *Kovács dr., Gerenday dr., Geduly* és *Tóty* min. tanácsosokat, *Széchenyi Béla, Karátszonyi Jenő, Serényi Béla* és *Andrássy Géza* grófokat stb., valamint körülbelül 4000 főnyi előkelő, meghívott közönséget.

A kiállítás sikerét jellemzi, hogy annak megnyitási napján 18.000 látogatója volt, a bevétel pedig 100.000 koronát tett ki.

A kiállítás keretében, a mely nagyobbabásu még a berlininél is, nemcsak ellenséges, hanem hazai repülőgépek, különféle légi harci eszközök, repülőgépalkatrészek, műszerek s a hadirepülés és aero-ipar körébe vágó eszközök vannak kiállítva. A rendezés körül *Baránszky dr. és Feleki* titkárok, *Zwack Akos* főhadnagy, *Boross Mihály, Egán* főfelügyelő és *Erdőgh Akos*, a hazai katonai repülőgépgyárak parancsnoka vettek tevékeny részt.

Az első repülőgép-műhelyt gyárszerűleg nálunk *Ducker* Ódön mérnök, műegyetemi volt tanársegéd, később aszódi javítóintézeti igazgató rendezte be Aszódon, a javítóintézettel kapcsolatosan. *Ducker* sokat olvasott a francia repülőgépgyártásról, s a mint módját ejthette, hosszabb szabadságra Franciaországba ment, a hol mint egyszerű műszerész munkás keresett és kapott a *hadisereg repülőgépgyárában* alkalmaztatást. Sok olyan dolgot látott itt, a mi a francia hadi repülőgépgyáron kívül még jóformán egész Európában titok volt. *Ducker* azután Aszódon, a javítóintézetnek efajta munkára alkalmas növendékeivel nagy műhelyt rendezett be, a melyben repülőgép-részeket és automobilkocsikat készítettek. A javítóintézeti növendékek *Ducker* vezetése alatt olyan repülőgépeket csináltak, a melyek három nagy nemzetközi versenyt nyertek. *Ducker* később más javítóintézethez került, az aszódi műhelyben megszűnt a munka. Csak a háború során a hadügyminiszter sürgetésére indult ez meg újból, de már a mai keretekben.

A körseta alkalmával különösen nagy érdeklődést és figyelmet keltettek az *alábbi czégek* kiállításai:

A Magyar Repülőgép R.-T. Budapest—Albertfalván a kettős monarchia legnagyobb repülőgépgyára, a mely ezt a címet 1800 munkásával és havi hatvan-hetven darab repülőgép-produkciójával szerezte meg. Ehhez méltóan van a kiállításon a gyár képviselve. Impozáns, nagystílusú a díszlete, a mint hogy elsőrangú harci készség az a repülőgép is, a mely egész kiállítási terét betölti. Az aero-ipar fejlődéséről a gyárnak gyönyörű kivitelű repülőgép-modellei nyújtanak tájékoztatót, a melyek a czégnek 1913 óta épült géptípusait mutatják be. A régi és az új gépezési módok közötti különbséget egy régi és egy modern szárnytipus bordázatán látjuk. A gyártelepet és berendezését illusztráló fényképek adnak ennek az üzemnek nagyságáról fogalmat. A miniszternek *Zichy Béla Rezső* gróf és *Mikuleczky* sorhajóhadnagy, parancsnok mutatta be a gyár vezérigazgatóját, *Castiglioni* Kamillt, kereskedelmi és műszaki igazgatóit, *Schweigert* és *Zapletalt*, valamint fő-

mérnökét, *Péchy*t. A fenség képviselője meglepetéssel hallotta és látta a gyár modern fejlettségét s őszinte csodálatának kifejezésével üdvözölte a vezetőséget.

A Magyar Lloyd Repülőgép- és Motorgyár r.-t. (Budapest—Aszód) kiállítása a csarnok bal-szárnyát uralja. A gyönyörűen díszített keretek között kiállított kétüléses Lloyd-hadirepülőgép és együléses Lloyd-hadibioplán a látogatók osztatlan érdeklődésének volt központja, úgy hogy a mikor *Szurmay* honvédelmi miniszter és kísérete odaért, szinte alig lehetett helyet szorítani. A miniszternek elsőben *Bier* Henrik vezérigazgatót és *Urbach* dr. igazgatót mutatták be, a kiknek tájékoztató vezetésével a miniszter élen érdeklődéssel tekintette meg a kiállításnak tagadhatatlanul legérdekesebb tárgyai közé tartozó furnierből készült szárnyfelületű gépeket.

A gyár, a mely még 1913-ban alakult, 1914 május 1-én kezdte meg működését s azóta nemcsak a monarchia, hanem egész Közép-Európa egyik legmodernebb aero-ipari üzemévé alakult. Azóta e gyárból tekintélyes számú repülőgép került ki, a melyek harcstereink mindenikén kiváló eredményeket értek el. Érdekes és szinte történelmi becstű az első, Magyarországon gyári üzemben előállított Lloyd-hadirepülőgép, a melylyel *Bier* még 1914-ben négy világrekordot teremtett és ezzel hazánkban a nemzetközi rekord-jegyzékben kiváló helyet biztosított. Utóbb ez a gép két éven át mint hadigép működött a Lovcsen, Durazzo és Valona felett, majd ismét visszakerült a gyárhoz, a mely azt a közlekedési muzeumnak ajánlotta fel.

A Magyar Áttalános Gépgyár r.-t. (Budapest, VI., Váci-ut 141—43.) a hatalmas kiállítási csarnok jobbszárnyát uralja. A gyár kiállításának elrendezése frappánsul hat. A siklórepülésben alábukó *Fokker* harci gép állandóan nagy tömeget tart lekötve. Egy másik *Fokker* gépen közvetlenül szemlélhetjük a gép aczélszoból készült vázát, kormányyszerveit, a beépített fegyvert és ezek kezelésének bemutatását. Érdekesek a szárnybordaterhelések, modellek, a 160 lóerős magyar Daimler-motor, a motor gyártásának különböző fázisai, a czég által kiállított személyszállító automobil s egyéb kiállítás illusztráló alkatrészek. A gyárat *Heisler* vezérigazgató és *Horovitz* dr. igazgató képviselték. *Szurmay* miniszter a legteljesebb elismerését fejezte ki a gyár vezetősége előtt.

A Magyar Ruggyantaárugyár r.-t.-ot (Budapest, X., Kerepesi-ut 17.) *Rechnitz* és *Haltenberger* igazgatók képviselték a fenség megbízottja előtt. Hazánkban legnagyobb ruggyantaárugyára ez alkalommal „Taurin”-pneumatikus és tömör gummi-abroncsait, magasznyomású gőztömítő anyagait, műszaki gummiárut, — vasúti és hajózási vállalatok részére — „Rubellit Fine” akkumulátor szekrényeit és szeparátormotorait, sebészeti, műszaki és elektrotechnikai kemény gummiárut, „Palma” kaucsuk cipő-sarkait és gummi játékszerait állította ki rendkívül izléses összeállításban. A miniszter hosszasan elbeszélgetett a gyár képviselőivel s teljes megelégedésének kifejezésével távozott.

A Felten és Guillaume Kábel-, Sodrony- és Sodronykötélgyár r.-t. lég-hajózási czélokra és légi járművekre való sodronykötéleket, ólomkábeleket, horganyozott laphozzal feyverzteit 1—60.000 Voltig a gyár főmérnöke, *Lang Ottó* mutatta be a miniszternek, a ki különösen az anyagbeszerzési nehézségekről beszélgetett el hosszasan.

A Brewillier és Urban czéget maga *Urban* Henrik igazgató mutatta be. A czég florisdorfi törzsházához tartoznak még a neuenkircheni, az ustromi (Szilézia) és a seybuchi (Galicia) gyárak. A czég nagyértékű kovácsolt és préselt munkák minden nemével foglalkozik s a háború alatt a legmodernebb gépekkel rendezkedett be a repülőgép- és gépkocsi-alkatrészek gyártására. Különösen megemlítendő az elsőrendű anyagból készült aero-motorhengerek, forgattyuk, emeltyük s egyéb motor-alkatrészek, a melyek precizitása a lehető legtökéletesebb. A czég régi jó hírnevét az Ausztria és Magyarországon egyedül álló fa- és vascsavarok gyártása is növeli. Ezeket a csavarokat a czég a legmodernebb gépekkel óriási mennyiségben gyártja. Az összesen öt együvé tartozó gyárban több mint 5000 munkás foglalkozik. Az Első Magyar Csavargyár a czégnek testvérvállalata. A Brewillier és Urban czég különben a Skoda-Daimler konzernhez tartozik. Kiemeljük, hogy a gyár munkásairól és személyzetéről jóléti intézményeivel rendkívüli mértékben gondoskodik.

Az Első Magyar Csavargyár r.-t. (Budapest, Külső Váci-ut 168.) képviselőjében *Kux* igazgató üdvözölte a minisztert. A gyár különféle szerszámokat, rez- és vascsavarokat, csavaranyákat különféle méretekben, esztergályozott fémmunkákat, francia kulcsokat, aczéllengereket, különösen pedig igen szépen kidolgozott repülőgép-feszítő záratokat, tengelyeket, shrapnellhüvelyeket, shrapnellfejeket. Az Első Magyar Csavargyár r.-t. szakmájában hazánkban legrégebbi és legnagyobb ipari vállalata, a mely a kiállításon szintén szereplő Brewillier és Urban czégnek testvéralapítása. A miniszter teljes megelégedését fejezte ki a czéget képviselő igazgatónak.

A Magyar Fém- és Lámpadrugár budapesti részvénytársaságát Kern vezérigazgató mutatta be a miniszternek, a ki érdeklődéssel szemlélte meg a szárnyas és ugró vetőbombokat, közönséges, nyeles és csöves kézigránátokat, légi aknákat, legénységi főzőkatlanokat, kulacsokat, tölténytárákat, a precíz kivitelű propeller és fenékgyújtókat és különféle vagy egy kg. súlyú vetőaknákat.

Az Automobilia (Budapest, VI., Liszt Ferenc-tér 8-14.) automobil- és repülőgépalkatrészek és felszerelések nagy raktárát és konstrukciós anyagok képviselőjét Kemény hadnagy, cégtulajdonos képviselte, a kinek a miniszter külön kifejezte elismerését, hogy katona léteire is sikerült a kiállítás kulturális céljait részvételével előmozdítani. A cégnek rendkívül változatos és tanulságos kiállítása az elismerést meg is érdemli.

A Warchalowski, Eissler u. Co. A.-G. Österr. Industriewerke Wien, XVI., a hadirepülőgépeken általában használt „Hiero“ motorai közül állított ki hármat, még pedig egy 4 hengeres 65 lóerős, egy 4 hengeres 95 lóerős és egy 6 hengeres 145 lóerős gyönyörű motort. A cég a kettős monarchia egyik legrégebbi gyára s motorai majdnem mind rekordgépek, a melyek Idoyd- és egyéb hadirepülőgépekbe vannak beépítve. Hieronymustól, a gyár vezetőjétől a miniszter szívélyesen bucsuzott.

A textilszakmát a fiatal és ambiciózus Salgó és László cég (V., Nádor-utca 20.) mechanikai szövő- és impregnáló gyára képviselte, a mely a repülőgépszárnyszöveteket és repülőgépszállító kocsik ponyváit gyártja és szállítja. A cégnek kiállítása ötletesen és szakszerűen domborítja ki a repülőgépgyártása körül kifejtett és a szakértők által is elismert működését. A miniszter érdeklődéssel tekintette meg a kiállított anyagot.

A Hazai Automobil R.-T. kiállítását Sárhány igazgató mutatta be. Különösen kiemelendő az öt tonnás Franz-teherautó, a cég egyik nagy közkelendőségnek örvendő kocsitípusa és a háromlécű 16 lóerős „Martini“, valamint a hatlécű, 45 lóerős, szelepnélküli „Itala“-kocsi. Feltűnést keltettek a cégnek az Opper-kocsi révén nyert gyönyörű díjai.

A Weiner A. és Grünbaum M. cs. és kir. udvari szabó céget (Budapest, V., Deák-tér 1.) Vécsei Hugó igazgató mutatta be Szurmay miniszternek. Az érdekesen összeállított egyenruhák és katonai felszerelési cikkek közül különösen az a pilóta-felszerelés keltett feltűnést, melyet a M. A. G. zuhanó repülésben alászálló Fokker-gépének vezetőjére ültöttek.

Vámos Adolf (Budapest, Király-utca 69.) fényképezési cikkek és kellékek cége Görz-Tenax, Zeiss-Tessar fényképezőeszközeit, egyéb fényképezési tárgyakat s egy egész sor szebbnél szebb amatőrfevetelt állított ki, a melyek a minisztert és kíséretét kórsétájukban joggal állították meg.

A Wessely István cég (Budapest, IV., Váci-utca 9.) ezuttal különösen pilóta- és autórüházati cikkek csoportosított a kiállításnak megfelelő izléses összeállításban.

A Feivel Lipót utóda Feivel Mór és Zaitsehek Jaromir repülőgépszerszámgyártó cégek és lészertartóeszközök gyára kiállításánál a miniszter érdeklődéssel szemlélte a különböző légszárnyeszközöket s a különféle szerelvényeszközöket, a melyek precíz tökéletességgel és praktikusán foglalják magukba a repülőgépszerszámokat.

A Pneumatika-Bellini gyár (Budapest, VIII., Oriás-utca 10.) bámulatosan tökéletes gummipótló abroncsait állította ki. A cég gyártmányai Ausztria és Magyarországon eddig több mint 2000 automobilon vannak üzemben. A céget Láng József, az egyik tulajdonos képviselte, a kinek a miniszter a gummipótlóanyagokról hosszabban elbeszélgetett.

A Keleti J. budapesti cégnél, a mely a legrégebbi orvossebészeti műszer-, testgyógyászati gép- és betegápolóeszköz-gyárak egyike, különösen a műlábak és művégtagok keltettek feltűnést, a melyeknek mesteri kivitele lehetővé teszi, hogy a rokkant munkások ezután is zavartalanul folytathassák szakmájukat. A cég, mint a magyar ortopédiának meghonosítója, gyártmányainak bemutatásával a hazai aviatiának és aero-iparnak is tett hasznos szolgálatot.

Freudiger Mózes fia (Budapest, VI., Laudon-utca 6.) cég főnökét is bemutatták ő fensége képviselőjének. A cég ágyruhát és fehérneműt szállít a főváros összes kórházainak s így kiállítása is aktuális kórházi berendezésekre vonatkozik.

Pacholek György kardgyár (Budapest, VIII., Nagytéplom-utca 31.) kardokat és vivőeszközöket állított ki, a melyek csinos összeállításban a cég régi jó hírnyét csak öregbitik.

Az „Achilles“ talp- és sarokvédő vállalat nevében Wittmann igazgató mutatta be a különféle alaku, kitűnő anyagból készült bőrdarabokat, a melyeket a szinte kiállított s házi használatra szánt, könnyen kezelhető talpaló-szerszámon mindenki maga szegezhethet fel cipőjére. A tartós és olcsó talp- és sarokvédőket katona és polgár egyaránt ezélszerűen használhatja.

MÁJUS.

Valamit kellene már tenni a kalendárium-csinálókkal. Ne tán perbe foghatnók őket árdragítás és nélkülözhetetlen árucikkek elrejtése és felhalmozása miatt. A nélkülözhetetlen cikkek, a miket dugdosnak, felhalmoznak és árdragítási czélatokkal rejtegetnek: a meleg, az úde, friss levegő, a zöld fű, az új főzelék.

Nézem a kalendáriumot: itt van a május. Csak nem maximálták a tavaszt, hogy még akkor se akar megjönni, a mikor már félig-meddig elmehetne?

Hogy miféle bünhalmazatot jelent a tavasz rejtgetése, csak néhány érvet kívánok erre vonatkozólag felhozni.

Füteni kell, holott szén nincs. Ebből egy csomó nagy kellemetlenség fakad. Először is drágább lesz a szén, a mi nincs. Hogyne. A nagy kezeslet nem azt jelenti, hogy többet szállítanak, hanem hogy azt a keveset, a mit nem adnak, drágábban nem adják. Másodszor megbetegszünk. Minden ember náthás. A mi rövid időn a patikaárak emelkedését vonja maga után. S ennek a révén drágább lesz a marhahús. Na igen: a beteg ember csirkét eszik. (A csirke máris drágább. De nem szőgyenlős. Lesz még drágább is.) Ám ha csirkét esznek nagy mennyiségben, föltétlenül emelni kell a marhahús árát. Hogy a mészáros a kevesebb eladásból is többet kereshessen.

Őnök azt hiszik, ez tréfa. Ez nem tréfa. Volt például két hustalan nap. Sok hal fogyott. Drágább lett a hal. Megszűnt az egyik hustalan nap. Megint drágább lett a hal. Most kevesebb fogy. És drágább lett a hús is, mert több fogy.

De most a tavaszról van szó. A mihez annyi reményt fűztünk. A melytől annyit vártunk. Zöld füvet, friss levegőt, enyhe meleget. Napfényt. Kirándulásokat. Szép, illatos estéket.

Milyen szép lett volna derékig érő fűben sétálni! Nem a magunk kedvéért, a marhák miatt. Ők szeretik a füvet, a jó kövér füvet. Nem sétára, eledelnek. S a tehén és a kecske meg a juh tejet ad a kövér fűtől. Sok tejet, jó tejet. S a tejből vaj lesz és lipói turó és aludttej vacsorára.

És ha fű nő, akkor megterem a spenót is, meg a sóska, a fejes saláta és a hónapos retek. Ezek a nagyszerű füvel hamar nőnek és gyorsan elfonnyadnak. Tehát el kell adni. S a mi sok van és hamar kell rajta tudni, az olcsó. Vagy legalább nem drága. Pár napos melegtől de sokan jóllakhattunk volna olcsó szerrel.

Még nincs végök a gyomorbéli részleteknek. Tej és vaj ha van, friss főzelék, zöldség, egyszerre enyhül a nagy kosztolási légnyomás. Olcsóbb lesz a baromfi, a hús, a zsir. Mivelhogy az állatkák is maguk keresik meg az elemőzsiát, nem kell drágán tartani őket. S egyik nyomja a másikat. Még a halat is olcsóbban mérik. Ha hús van, minék volna drága a hal. S a ruha is olcsóbb lesz, mert a gyercek elkezdnek meztitláb járni. És egézségesek leszünk, hát a patika se kell. És a napfényben fogunk fürdeni és barna lesz a képünk, alig kell majd szappan. És a szén! A szent egyszerűen le fogjuk nézni. Zsir is kevesebb kell nyáron, mire való volna a testet füteni?

Milyen nagyszerű dolog, hogy itt van a május! Csak kutyamája, az a nagy hiba, hogy nincsen itt a május.

Talán erre a dörgedelmes leszidásra megembereli magát. S holnap, a mikor itt kell lennie, itt is lesz.

Vulpes.

TÁVIRATOK.

A cukorkartel megújítása.

Bécs, április 30. (Saját tudósítónk telefonjelentése.) A cukorkartel holnap gyűlésükön tárgyalják a cukorkartel megújításának ügyét. A finomítóknak a nyerscukorgyárak részére szolgáltatandó illetéket minden megadott métermázs után 3.50 koronáról 4.25 koronára emeltetnék, továbbá változás állana be az aussigi kiviteli finomító kontingense javára.